

Ворон В.П., Лещенко О.А., Мельник Е.Е. Зависимость возникновения пожаров от типов леса и характеристики древостоев и их развитие после пожаров

Проанализирована приуроченность пожаров в лесах ГП "Змиевское ЛХ" в 2008-2009 гг. к лесорастительным условиям и характеристик древостоя, а также результаты исследований развития сосняков после пожара. Прослежена четкая тенденция к увеличению случаев загораний в засушливые периоды. Повреждение древостоев усиливается с увеличением длительности периода послепожарного развития.

Voron V.P., Leschenko O.A., Mel'nik E.E. Dependence of origin of fires on the types of the forest and descriptions of stand and their development is after fires

It is analysed dependence of origin of fires the forests of DP "Zmiivske LG" on 2008-2009 years on the types of the forest and descriptions of stand, and also results of researches of development of the pine forests after a fire. A clear tendency is traced to the increase of cases of spunkings in droughty periods. The damage of forest increases with the increase of fire duration on development period.

УДК 332:336:339.1:338.14

***Доц. М.І. Бублик, канд. фіз.-мат. наук –
Львівський ДІНТУ ім. В. Чорновола;
доц. П.Г. Ільчук, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"***

**РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ЩОДО
ВІДШКОДУВАННЯ ТЕХНОГЕННИХ ЗБИТКІВ**

Досліджено ринок фінансових послуг, з метою його удосконалення та встановлення взаємозв'язку між ринком фінансових послуг та техногенними збитками. Запропоновано для відшкодування техногенних збитків сформувати систему пільгових заходів, спрямованих на стимулювання превентивних дій щодо захисту навколишнього середовища.

Ключові слова: ринок фінансових послуг, техногенні збитки, надзвичайні ситуації.

Постановка проблеми. Основним завданням ринкової економіки є отримання максимального прибутку, використовуючи при цьому усі можливі ресурси, інколи навіть незважаючи на заподіяння негативних впливів на навколишнє середовище. В Україні існує проблема відшкодування збитків, тому дослідження ринку фінансових послуг та заходів, спрямованих на їх формування щодо відшкодувань техногенних збитків, є зараз дуже актуальною темою, адже з кожним роком у процесі господарської діяльності виникає щоразу більше суперечностей між природою і людиною, що призводить до виникнення надзвичайних ситуацій (НС). Це зумовлює наростання в суспільстві проблем соціально-економічного характеру. Виникає потреба у формуванні системи заходів щодо попередження та ліквідації НС шляхом удосконалення економічного механізму відшкодування їх збитків, а саме розроблення заходів, спрямованих на формування ринку фінансових послуг, зокрема інвестиційної, страхової та банківської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цю проблему вивчали такі відомі економісти, доктори економічних наук, як: І. Бланк, А. Пересада, О. Веклич, Т. Яхєєва, В. Міщенко. Економічну суть ринку фінансових послуг

змістовно висвітлює автор В.П. Ходаківська у роботі [1], де під ринком фінансових послуг розуміє складну економічну систему, що є:

- сферою прояву економічних відносин під час розподілу доданої вартості та її реалізації шляхом обміну грошей на фінансові активи. Під фінансовими активами розуміють грошові зобов'язання та інвестиційні цінності. Інвестиційні цінності – це інструменти утворення фінансових ресурсів (цінні папери, валютні цінності, дорогоцінні метали, нерухомість та ін.);
- сферою прояву економічних відносин між продавцями і покупцями фінансових активів [1].

Автор роботи [1] трактує поняття "фінансовий ринок" як відношення між населенням, виробниками і державою щодо перерозподілу вільних грошових засобів на основі повної економічної самостійності, механізму саморегуляції ринкової економіки, внутрішньогалузевого і міжгалузевого переливу фінансових ресурсів.

Рязанова Н.С. розкриває зміст фінансового ринку через таке визначення: "Фінансовий ринок – це грошові відносини, що складаються в процесі купівлі-продажу фінансових активів під впливом попиту та пропозиції на позичковий капітал, рух якого втілюється в цінних паперах". Бланк І.А. зазначає, що "у найбільш загальному вигляді фінансовий ринок є ринком, на якому об'єктом купівлі-продажу виступають різноманітні фінансові інструменти і фінансові послуги".

Пересада А.А., наводячи схему класифікації ринків, наголошує, що найбільш розроблені класифікації фінансових ринків, але єдиної принципової схеми немає. У його "спрощеному розумінні" (дослівно) "фінансовий інвестиційний ринок капіталу це місце, де громадяни й організації, які хочуть взяти гроші в борг, зустрічаються з тими, у кого є зайві гроші".

Сутність та роль фінансового ринку в економіці держави найповніше розкривається в його функціях у роботі [1]. Серед них можна відзначити:

- 1) мотивована мобілізація заощаджень приватних осіб, приватного бізнесу, державних органів, зарубіжних інвесторів та трансформація акумульованих грошових коштів у позичковий та інвестиційний капітал;
- 2) реалізація вартості, втіленої у фінансових активах, та організація процесу доведення фінансових активів до споживачів (покупців, вкладників);
- 3) перерозподіл на взаємовигідних умовах грошових коштів підприємств із метою їхнього ефективнішого використання;
- 4) фінансове обслуговування учасників економічного кругообігу та фінансове забезпечення процесів інвестування у виробництво, розширення виробництва та частки участі на основі визначення найбільш ефективних напрямів використання капіталу в інвестиційній сфері;
- 5) вплив на грошовий обіг та прискорення обігу капіталу, що сприяє активізації економічних процесів;
- 6) формування ринкових цін на окремі види фінансових активів;
- 7) страхова діяльність та формування умов для мінімізації фінансових та комерційних ризиків;
- 8) операції, пов'язані з експортом-імпортом фінансових активів; інші фінансові операції, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю;
- 9) кредитування уряду, місцевих органів самоврядування шляхом розміщення урядових та муніципальних цінних паперів;

10) розподіл державних кредитних ресурсів і розміщення їх серед учасників економічного кругообігу тощо.

Усі ці функції здійснюються через складові ринку фінансових послуг.

У роботі Г.Н. Ковтуна представлено структуру фінансового ринку, яка зображена на рисунку.

Рис. Структура ринку фінансових послуг України [2, с. 15]

Законодавча база, яка регламентує діяльність на ринку банківських послуг.

Основні законодавчі положення, що регламентують діяльність на ринку банківських послуг, зазначено у Конституції України (ст. 85, 93, 99, 100). Крім норм Конституції України, система банківського законодавства базується на принципах ефективного нагляду за банківською діяльністю Базельського комітету із банківського регулювання. Розроблення законів та підзаконних нормативно-правових актів потрібно здійснювати з урахуванням норм Директив Ради ЄС 77/780/ЄС.

У розвиток Конституції України та міжнародних норм Верховна Рада України ухвалила низку актів законодавства, зокрема:

- ЗУ "Про Національний банк України" від 20.05.1999 р.;
- ЗУ "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р.;
- ЗУ "Про платіжні системи та переказ грошей в Україні" від 05.04.2001 р.

Норми Конституції України та вказані Закони України на цей час становлять достатньо завершену систему банківського законодавства України.

Законодавча база, яка регламентує діяльність на ринку цінних паперів

Конституція України не передбачає створення окремого органу по нагляду за ринком цінних паперів. Створення окремого органу по нагляду за ринком цінних паперів рекомендується Міжнародною організацією Комісій з цінних паперів (IOSCO).

У розвиток міжнародних принципів Верховна Рада України ухвалила низку актів законодавства, зокрема:

- ЗУ "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" від 30.12.1996 р.;
- ЗУ "Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні" від 10.12.1997 р.;
- ЗУ "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)" від 15.03.2001 р.;
- ЗУ "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02.2006 р.

Законодавча база, яка регламентує діяльність на ринку страхових послуг.

Конституція України (ст. 46, 49). В розвиток міжнародних принципів Верховна Рада України прийняла ряд актів законодавства, зокрема:

- Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р.;
- ЗУ "Про страхування" від 07.03.1996 р.;
- ЗУ "Про здійснення контролю за сплатою збирання на обов'язкове державне пенсійне страхування та збирання на обов'язкове соціальне страхування" від 21.05.1999 р.

Норми Законів України на цей час становлять достатньо завершену систему законодавства про ринок страхових послуг, яка, однак, потребує істотного вдосконалення.

Законодавча база, яка регламентує діяльність кредитних спілок

Створення та діяльність кредитних спілок регулює ЗУ "Про об'єднання громадян" з урахуванням особливостей, установлених Законом України "Про кредитні спілки" від 20.12.2001 р., № 2908-III.

На основі зазначених вище законодавчих актів регулятор ринку фінансових послуг – Держфінпослуг – розробляє окремі підзаконні акти, що формують законодавчу базу діяльності на страховому ринку, з недержавного пенсійного забезпечення, кредитних установ та фінансових компаній.

За роботою [3, с. 8] фінансовий ринок як ринок фінансових ресурсів має таку структуру, де основними сегментами фінансового ринку в економіці є: валютний, грошовий і кредитний ринки; ринок цінних паперів (ринок інструментів позики, ринок інструментів власності, ринок гібридних і похідних інструментів).

Під поняттям "ринок фінансових послуг" автор роботи [3] розуміє особливу форму організації руху фінансових ресурсів в економічній системі, яка за своїм призначенням має забезпечити юридичним, фізичним особам і державі належні умови для залучення необхідних коштів і продажу тимчасово вільних грошових засобів.

Фінансові послуги – це сукупність різноманітних форм мобілізації й використання фондів фінансових ресурсів для фінансового забезпечення процесу виробництва, виконання робіт і надання послуг, які здійснюються, зазвичай, на платній основі та мають відмінні риси свого функціонування [5, с. 337]. У роботі [4, с. 420] представлено види фінансових послуг, їхнє призначення та зміст, а саме:

1. Послуги з переказу грошей охоплюють усі форми та види розрахунків (операції з обміну "гроші – товар") та трансфери (рух грошей в одному напрямі).
2. Інвестиційні фінансові операції, пов'язані з переміщенням капіталу з метою його приросту.
3. Спекулятивні операції – це короткотермінові фінансові дії з отримання прибутку у вигляді різниці у відсотках з отриманих кредитів.
4. Операції з капіталом спрямовуються на управління ним в умовах ризику та невизначеності економічної кон'юнктури.

Вивчаючи складові ринку фінансових послуг, джерела його формування, здійснення ним певних функцій, можна зробити висновок, що сучасний механізм екологічного регулювання в Україні має певні негативні риси його функціонування такі як:

- надто тривале формування, що не відповідає еколого-економічним потребам національної економіки і гальмує вирішення багатьох проблем, які з часом посилюються;
- відсталість від темпів та потреб руху національних продуктивних сил;
- відсутність комплексності, нерівномірність формування підсистем.

Крім того, економічний механізм екологічного регулювання характеризується негнучкістю свого інструментарію, який має бути адекватним еколого-економічним реаліям. Все це є наслідком того, що ця сфера – формування заходів на фінансовому ринку щодо відшкодування техногенних збитків – не є дослідженою.

З огляду на еколого-економічну кризу та недієвість наявних методів екологічного управління в Україні, потрібно у найкоротші терміни запровадити систему економічних регуляторів природокористування, маючи нагоду врахувати світовий досвід природокористування. Рекомендовано систему економічних регуляторів, а саме: плата за забруднення навколишніх середовищ; екологічний податок (що буде стягуватись з прибутку товаровиробника); формування екологічних фондів; штрафи за екологічне порушення, яка базується на комбінації інструментів, що одночасно і примушують, і заохочують господарюючих суб'єктів до реалізації природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів. Така система не тільки є економічно вигідною та екологічно доцільною, але й дає змогу залучити недержавні фінансові джерела інвестування природоохорони.

Постановка цілей. Проаналізувати ринок фінансових послуг в Україні з метою його розширення. Дослідити фінансові послуги щодо відшкодування збитків від НС техногенного характеру як новий сегмент на фінансовому ринку, а також запропонувати концепцію удосконалення дієвих механізмів щодо формування ринку фінансових послуг, щодо відшкодування техногенних збитків.

Виклад основного матеріалу. Дослідження ринку фінансових послуг України показало, що сектор, який відповідає за вирішення проблем економіко-екологічного характеру, є мало розвиненим і мінімально досліджуваним. Проблема екології є актуальною на усіх ринках економіки, адже підприємства різних видів економічної діяльності значною мірою впливають на навколишнє середовище та частка їхніх викидів шкідливих речовин є досить великим (табл. 1), і розміщені переважно у великих містах та районних центрах (табл. 2). Хоча доцільнішим було б переміщення підприємств, заводів за межі населених пунктів.

На основі проаналізованих даних [7, 8], можна зробити висновки, що ринок страхових послуг є ненасиченим і запровадження нових послуг страхування дасть змогу йому удосконалюватись та задовольняти більший сектор споживачів на ринку (табл. 3).

Табл. 1. Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення за видами економічної діяльності за 2008 р. [7, с. 524]

Показники	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів			
		шкідливих речовин		діоксиду вуглецю	
		тис. т	% до попереднього року	тис. т	% до попереднього року
Усього	10729	4524,9	94,0	174234,0	94,7
Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ним послуги	893	53,5	104,6	616,6	108,7
Лісове господарство та пов'язані з ним послуги	130	2,2	95,7	22,8	92,1
Рибальство, рибництво	17	0,1	94,5	0,4	75,2
Добувна промисловість	517	969,2	95,3	2432,3	49,2
Добування паливно-енергетичних корисних копалин	270	794,9	101,5	2037,1	45,1
Добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних	247	174,3	74,4	395,2	91,3
Переробна промисловість,	4260	1511,7	84,9	62995,9	91,4
у тому числі виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	1350	34,7	81,9	2896,5	108,0
виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	45	92,2	92,9	6534,2	100,5
хімічна та нафтохімічна промисловість	184	89,3	98,3	7507,3	96,0
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	642	100,5	98,9	5504,7	100,6
металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	367	1149,9	82,3	38215,1	86,6
виробництво машин та устаткування	487	13,0	91,1	661,3	95,6
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	767	1686,7	101,7	97583,2	99,2
Будівництво	820	35,9	103,7	709,2	91,1
Діяльність транспорту та зв'язку	1156	727,2	99,7	8892,0	95,8
у тому числі діяльність наземного транспорту	463	211,1	100,1	8546,1	106,9
Інші види економічної діяльності	2169	38,4	86,0	981,6	88,6

Табл. 2. Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення за регіонами та окремими населеними пунктами, (тис. т) [8, с. 525-527]

Роки	1990	1995	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Україна	9439,1	5687,0	3959,4	4075,0	4087,8	4151,9	4464,1	4822,2	4813,3	4524,9
Автономна Республіка Крим	315,9	83,7	33,5	31,7	42,2	35,1	35,1	34,2	33,8	31,1
Області										
Вінницька	180,2	127,0	80,1	57,8	59,4	76,8	107,4	135,4	152,4	130,3
Волинська	33,9	15,3	10,3	7,6	6,6	8,5	10,1	12,2	11,5	10,0
Дніпропетровська	2170,1	1031,2	783,6	888,6	834,0	873,9	993,7	1101,1	1119,0	952,3
Донецька	2539,2	2136,5	1590,0	1580,7	1576,8	1598,3	1638,1	1659,7	1653,4	1533,4
Житомирська	84,8	30,6	12,3	12,7	16,0	19,7	13,4	15,6	19,2	19,1
Закарпатська	38,2	13,2	7,7	7,8	12,5	9,6	26,6	25,6	22,9	23,2
Запорізька	587,5	268,8	231,2	233,5	235,8	230,5	262,0	258,1	231,6	218,3
Івано-Франківська	403,3	271,7	141,0	149,0	181,3	176,6	204,2	269,3	269,9	241,7
Київська	219,9	122,6	80,8	93,0	75,3	78,8	73,0	108,3	93,3	107,4
Кіровоградська	171,7	84,3	44,7	36,9	28,8	29,4	33,0	22,6	20,2	14,2
Луганська	862,3	578,1	429,0	438,5	479,1	453,0	474,7	517,1	542,7	566,3
Львівська	271,9	124,6	108,6	97,8	96,1	89,9	45,8	110,6	110,5	126,4
Миколаївська	98,6	34,6	11,4	15,4	15,4	22,2	24,3	21,2	23,1	25,8
Одеська	129,0	42,9	23,2	24,7	26,4	29,2	40,5	42,0	35,8	34,4
Полтавська	220,7	126,2	60,4	71,8	68,0	72,4	68,4	93,1	100,2	93,4
Рівненська	63,5	25,3	14,1	15,3	16,8	15,8	17,3	17,9	18,5	16,2
Сумська	117,8	42,5	26,3	29,0	27,8	30,2	26,1	28,4	29,1	29,7
Тернопільська	71,6	21,9	9,2	9,3	10,3	12,6	14,8	19,4	20,5	19,2
Харківська	355,9	241,2	143,7	151,6	148,3	148,0	158,7	182,4	160,1	173,1
Херсонська	74,7	37,5	11,6	9,3	9,3	8,7	11,0	14,8	9,4	11,9
Хмельницька	125,2	54,4	18,4	22,3	18,0	16,9	16,0	17,9	23,4	24,5
Черкаська	129,7	63,6	28,8	29,3	36,7	34,8	39,4	40,2	38,8	43,2
Чернівецька	25,9	10,3	4,1	5,6	6,0	4,8	5,2	4,2	4,4	3,9
Чернігівська	81,6	58,8	20,2	21,6	26,1	37,9	37,5	40,2	39,0	44,4
Міста республіканського підпорядкування										
Київ	54,7	53,3	32,6	31,6	31,6	34,8	33,6	26,4	26,5	27,0
Севастополь	11,3	6,9	2,6	2,6	3,2	3,5	4,2	4,3	4,6	4,5

Табл. 3. Доходи страхових організацій, млн грн [7, с. 59-60]

Р о к и	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Доходи									
Надходження страхових платежів	2016,3	3049,6	6167,2	14913,5	27822,7	23927,0	25511,2	35644,0	9585,5
у тому числі від добровільного особистого страхування (без страхування життя)	1738,3	2472,5	3757,3	7338,7	12844,8	8072,5	9239,0	13586,9	18391,8
від добровільного особистого страхування життя	134,2	189,4	245,6	295,8	442,8	592,2	728,4	1094,7	1310,1
від добровільного майнового страхування	14,1	10,0	25,8	77,2	167,3	319,7	453,7	628,0	1115,0
від добровільного страхування відповідальності	1061,6	1711,6	2738,9	5728,4	10365,1	5657,1	6521,4	9836,3	13029,7
від обов'язкового особистого страхування	279,0	228,3	357,2	749,8	1254,4	570,2	538,6	661,5	1038,5
від обов'язкового майнового страхування	123,7	152,1	152,2	145,6	177,7	188,6	231,2	216,3	249,3
від обов'язкового страхування відповідальності	6,5	15,8	45,9	82,7	65,0	94,2	74,8	74,6	108,4
Надходження страхових платежів від перестраховування	119,2	165,3	191,7	259,2	372,5	650,5	690,9	1075,5	1540,8
Частка від страхових сум та страхового відшкодування, сплачена перестраховиками	331,6	469,2	660,4	1161,7	5949,2	4825,7	4105,0	3352,6	5594,3
Резерви незароблених премій на початок звітного періоду	30,9	72,0	62,8	358,5	1150,8	461,1	402,6	619,4	895,9
Резерви незароблених премій на кінець звітного періоду	319,0	469,7	627,9	985,2	1361,8	2309,0	2168,1	2472,4	3894,8
Повернуті суми з резервів, інших, ніж резерви незароблених премій	525,8	614,2	1005,0	1393,7	2984,1	2427,7	3284,9	4044,4	4763,9
Інші доходи	19,0	19,7	44,1	91,3	150,4	324,3	639,2	914,5	1633,6
з них доходи від інвестування та розміщення тимчасово вільних коштів	103,3	160,7	2019,7	6371,8	9349,8	10362,1	12242,2	18742,6	23939,0
Із загальної суми доходів надходження страхових платежів від нерезидентів	35,7	50,7	1325,9	3723,7	4662,9	2616,1	2791,0	1422,6	1163,1
	25,2	106,4	66,4	145,9	76,1	45,0	84,0	167,9	514,4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Видатки	1832,4	2568,0	5407,3	13002,4	24380,1	20590,1	23557,2	33059,4	46910,0
Виплати страхових сум і страхових відшкодувань по добровільному особистому страхуванню (без страхування життя)	399,6	405,0	523,1	847,5	1387,8	1459,1	2445,5	3634,4	5348,9
по добровільному особистому страхуванню життя	142,7	100,9	163,6	206,7	327,2	240,7	299,5	421,1	571,1
по добровільному майновому страхуванню	9,1	9,4	2,9	4,3	13,1	11,2	33,5	59,6	89,8
по добровільному страхуванню відповідальності	115,3	137,7	185,2	356,6	777,5	945,5	1799,6	2774,7	4090,4
по обов'язковому страхуванню	65,0	48,8	65,6	69,3	59,4	58,4	62,7	81,1	67,6
Частка страхових платежів, сплачена перестраховикам	67,5	108,2	105,8	210,6	210,6	203,3	250,2	297,9	530,0
Страхова сума та страхове відшкодування, сплачені за договорами перестраховування	896,7	1400,8	2099,1	4826,4	11553,0	6115,7	5612,0	6083,3	9058,9
Відрахування в страхові резерви, інші, ніж резерви незароблених премій	8,0	22,9	22,6	100,1	169,2	440,4	286,4	414,6	1363,2
Витрати на проведення страхування, з них на оплату праці	20,4	37,2	55,8	131,8	272,3	662,4	1024,8	1556,3	2822,4
Платежі до бюджетів усіх рівнів	300,7	412,4	496,1	740,6	1803,5	1577,1	2272,9	3674,8	5789,5
Дивіденди та відсотки, виплачені по цінних паперах	91,5	120,2	139,7	160,7	227,1	354,3	568,3	839,4	1403,6
Інші видатки	60,4	71,1	97,4	143,0	245,3	250,6	300,0	443,9	726,5
Із загальної суми видатків виплати страхових сум і страхових відшкодувань нерезидентам	11,6	22,5	16,9	31,7	13,1	23,7	346,8	179,6	159,3
	135,0	196,1	2096,3	6181,3	8935,9	10061,1	11268,8	17072,5	21641,3
	80,9	71,7	99,4	118,1	19,7	9,5	59,1	305,7	908,7

Тому доцільним буде впровадити додаткові послуги страхових компаній для підприємств-забруднювачів навколишнього середовища. Суть цих послуг полягатиме в такому: кожне підприємство має резерв, який призначений для погашення можливих збитків. Кошти, що перебувають у цьому резерві, практично є "мертвими" й не дають жодного прибутку.

Підприємству буде вигідніше перераховувати кошти на рахунок страхової організації, тобто:

- кошти, які перебувають у резервному фонді підприємства, буде розділено на дві частини.
- перша частина (до 40 % від загальної суми з резервного фонду) – буде скерована у страхову організацію, яка, своєю чергою, застрахує підприємство від техногенних збитків. Тобто в разі виникнення НС страхова компанія відшкодує затрати;
- друга частина – до 60 % від загальної суми підприємство зможе використати у господарському обігу, тобто закупити додаткову сировину, виготовити й реалізувати більший обсяг продукції, а, як наслідок, отримати значно більший прибуток, або просто покласти ці кошти на депозит. Таким чином щорічно, чи щоквартально отримувати відсотки та використовувати їх у виробничих цілях.

Отже, внаслідок запровадження наведених вище рекомендацій промислові підприємства отримають: захищеність від НС; можливість оперувати 60 % коштів з резервного фонду; додатковий прибуток.

А страхова компанія, розширюючи обсяг наданих послуг та страхуючи підприємство від можливих збитків, НС, форс-мажорних ситуацій екологічного характеру, проводячи якісну оцінку ризиків, надасть підприємствам змогу знизити рівень витрат й отримати додатковий прибуток, адже кошти з резерву для погашення можливих збитків будуть використані у господарському обігу чи розміщені на депозиті, що в підсумку призведе до збільшення доходу підприємства.

На ринку банківських послуг можна зосередити увагу на наданні кредитів для підприємств, оскільки цією банківською послугою в короткотерміновому чи довготерміновому періодах користуються без винятку всі підприємства (табл. 4).

Табл. 4. Вимоги банківської системи України за наданими кредитами, млн грн [7, с. 70]

За станом на кінець року	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Усього, в т.ч.:	30602	39298	53021	78688	98680	152942	254516	435788	745521
в національній валюті	14264	19631	28258	43226	54861	84916	127446	217354	303859
в іноземній валюті	16338	19667	24763	35462	43819	68026	127070	218434	441662
Національний банк	10905	10726	10794	10796	10066	9519	9286	8921	11500
в національній валюті	3588	3595	3602	3606	3618	3637	3659	3552	3639
в іноземній валюті	7317	7131	7192	7190	6448	5882	5627	5369	7861
Банки	19697	28572	42227	67892	88614	143423	245230	426867	734021
в національній валюті	10676	16036	24656	39620	51243	81279	123787	213802	300220
в іноземній валюті	9021	12536	17571	28272	37371	62144	121443	213065	433801

Табл. 5. Дебіторська та кредиторська заборгованість за регіонами [7, 65]

Показник	Дебіторська заборгованість						Кредиторська заборгованість					
	2000	2005	2006	2007	2008	2000	2005	2006	2007	2008	2000	2005
Роки (млн.грн)	2000	2005	2006	2007	2008	2000	2005	2006	2007	2008	2000	2005
Україна	211998,1	421820,6	534038,3	726514,6	1023035,2	305134,6	545105,9	661755,9	858963,1	1181141,0	211998,1	421820,6
АР Крим	2565,5	7334,7	9413,3	12559,2	16304,2	4597,4	9590,9	11768,3	15332,1	19347,6	2565,5	7334,7
області												
Вінницька	1949,4	5076,6	7256,9	8582,0	10584,2	3482,6	7027,5	8800,5	9942,6	14134,3	1949,4	5076,6
Волинська	1731,4	11024,3	12788,1	11798,9	16319,3	2913,9	14212,6	14324,9	18125,5	18293,6	1731,4	11024,3
Дніпропетровська	21570,9	61182,0	75218,4	99356,0	146069,7	34499,6	71183,2	82685,0	97706,4	143088,8	21570,9	61182,0
Донецька	27611,4	51881,6	62534,9	88730,4	142238,5	40558,9	67308,6	83055,6	107806,6	157176,9	27611,4	51881,6
Житомирська	1388,3	2040,5	2866,7	3605,7	5260,7	2220,3	3059,4	3765,1	4447,9	6368,5	1388,3	2040,5
Закарпатська	696,5	2109,0	2996,0	3415,7	4511,7	1164,0	2781,5	3598,5	4371,2	5746,8	696,5	2109,0
Запорізька	8821,5	11848,0	13570,7	16826,5	25832,5	11616,9	14174,8	15795,1	19281,7	27669,4	8821,5	11848,0
Івано-Франківська	2652,3	4602,5	8037,3	11779,0	17244,4	4241,2	7696,5	11027,7	17163,4	25328,2	2652,3	4602,5
Київська	4324,8	13828,7	19417,5	29600,7	39048,4	6409,0	17377,4	25014,0	36814,2	48375,7	4324,8	13828,7
Кіровоградська	1902,9	2426,2	3202,0	5063,5	6534,9	4479,4	3436,3	4124,7	6632,7	7889,2	1902,9	2426,2
Луганська	8309,2	15695,8	16768,9	20155,4	27489,3	14963,9	23011,2	23736,1	27561,1	32772,9	8309,2	15695,8
Львівська	5892,3	10149,2	12819,7	18386,6	25658,5	9253,5	14556,4	16593,8	22498,2	31741,4	5892,3	10149,2
Миколаївська	2487,4	6252,5	6977,6	8473,5	11790,7	3979,7	7474,3	8733,6	10204,9	13760,1	2487,4	6252,5
Одеська	5445,3	13462,1	19888,2	28046,2	38479,8	7703,3	18228,2	24678,3	33998,8	47181,5	5445,3	13462,1
Полтавська	4284,5	6692,2	9639,5	15127,9	22941,5	5279,0	8325,5	11516,5	19166,5	24179,4	4284,5	6692,2
Рівненська	1464,1	2976,4	4230,5	4894,7	7154,1	2255,4	3937,6	5025,5	5174,7	7777,0	1464,1	2976,4
Сумська	2573,5	3183,8	3097,3	3710,3	6423,8	3772,0	4448,1	4484,9	5131,7	7475,7	2573,5	3183,8
Тернопільська	1039,0	1468,4	1863,2	2652,5	4108,5	1842,7	2288,1	2948,4	3627,8	5783,7	1039,0	1468,4
Харківська	7941,9	23080,8	28749,7	39726,5	47392,0	11565,2	32417,9	39871,1	50326,1	57994,1	7941,9	23080,8
Херсонська	1610,3	2977,3	4188,4	5499,2	8567,9	3358,6	3526,5	5237,0	6595,9	9752,7	1610,3	2977,3
Хмельницька	1487,4	3815,7	3618,1	4225,7	5676,8	2607,2	5200,1	4661,3	4913,3	7185,0	1487,4	3815,7
Черкаська	1647,2	4722,5	6618,4	8351,5	13897,6	3126,6	6348,1	8063,4	9785,4	15215,1	1647,2	4722,5
Чернівецька	910,2	1401,9	1763,1	2865,7	4077,6	1187,3	1951,2	2393,3	3040,6	3906,0	910,2	1401,9
Чернігівська	1077,6	2048,8	2468,4	3617,2	5605,8	1846,4	2672,6	3044,5	3981,2	6056,0	1077,6	2048,8
міста												
Київ	90072,4	149413,4	92574,7	267278,0	360703,1	15360,9	91246,5	234713,3	312646,9	432908,5	90072,4	149413,4
Севастополь	540,9	1125,7	1470,8	2186,1	3119,7	849,7	1624,9	2095,5	2675,7	4032,9	540,9	1125,7

Аналізуючи дані табл. 5, можна зробити висновок, що можливості підприємств, як і в кредитній, так і в депозитній діяльності, є досить хорошими. Єдиною вадою є те, що немає програми надання кредитів підприємствам-забруднювачам з певною пільговою системою, в разі зменшення підприємствами викидів в атмосферу.

Автор у роботі [6] пропонує встановити обов'язкові відрахування до екологічних фондів. Частину коштів фонду доцільно спрямовувати на виконання регіональних заходів, які запобігають негативному впливові на екологічний стан або компенсують його наслідки. Вільна їхня частина повинна надаватися підприємствам у кредит під виконання природоохоронних заходів. При цьому в кредитній угоді необхідно виставити умову – виконання заходів виробничо-екологічного напрямку, що знижують рівень негативного впливу безпосередньо на підприємство, або виконання інших природоохоронних заходів регіонального значення.

Кредити можна надавати підприємству на пільгових умовах, а саме: якщо за період кредитування (рік) підприємство знижує або (як мінімум) стабілізує надходження шкідливих речовин до навколишнього середовища, то відраховані йому в кредит кошти вважають використаними згідно з призначенням і до фонду не повертаються. Інакше кажучи, умовою погашення кредиту має стати виконання кредитної угоди. Але якщо пільгову умову не виконано, то після закінчення терміну кредитування суму кредиту в повному обсягу потрібно повернути до екологічного фонду.

Якщо аналізуючи діяльність підприємства протягом певного періоду було виявлено додатній приріст забруднення навколишнього середовища, то варто відповідним органам застосовувати штрафні санкції, збільшення обмежень в кредитній та інвестиційній діяльності, а також збільшення ставки оподаткування прибутку підприємства.

Методом істотного покращання ситуації із контролем діяльності підприємств щодо попередження техногенних збитків є постійний моніторинг показників стану навколишнього середовища та їхній централізований збір у формі статистичних звітностей, а також оприлюднення їх в Інтернеті у реальному часі.

Висновки. Отже, аналіз ринку фінансових послуг показав, що цей ринок перебуває на стадії формування, є перспективним і потребує розроблення ефективних механізмів його формування.

Удосконалення ринку фінансових послуг доцільно здійснювати шляхом створення стійкого інформаційного поля для населення, підприємств, держави; а також покращенням правового та регуляторного механізмів. Унаслідок виконаних досліджень обґрунтовано потребу у розвитку системи заходів, спрямованих на формування ринку фінансових послуг щодо відшкодування техногенних збитків. Запропоновано:

1. Ввести на страховий ринок України нову послугу – страхування від техногенних збитків, що є економічно вигідним, оскільки сума страхового платежу є значно меншою, ніж сума, яку страхувальники повинні будуть резервувати для відшкодування можливих збитків. Таким чином це дасть змогу підприємствам збільшити обіг і, відповідно, збільшити прибуток. За умови висококваліфікованої оцінки ризиків та правильного підходу до розрахунків

збитків, що можуть бути завдані НС, ця діяльність страхових компаній даватиме значні прибутки. Надання цих страхових послуг фізичним та юридичним особам дасть змогу розширити ринок страхування і посилити страховий захист майнових прав та інших інтересів фізичних та юридичних осіб.

2. На ринку банківських послуг, для підприємств, що справно виконують природоохоронні заходи, запропоновано банкам із істотною часткою державної власності, надавати кредити на пільгових умовах. Також до цього потрібно залучити екологічні фонди з метою мотивування підприємств здійснювати превентивні заходи.

3. Збільшити штрафні санкції та штрафи у разі виявлення за певний період достатнього приросту забруднення навколишнього середовища.

Перспективи подальших досліджень. Ця проблема потребує надалі розроблення підходів до визначення розмірів тарифів, часових інтервалів на погашення збитків, обґрунтування оптимальних лімітів компенсацій, що надаються підприємствам-забруднювачам, а також методів вдосконалення екологічних фондів та статистичних даних щодо висвітлення інформації про рух грошових коштів при відшкодуванні техногенних збитків.

Література

1. **Ходаківська В.П.** Ринок фінансових послуг : навч. посібн. / В.П. Ходаківська, О.Д. Данілов. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 501 с. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.readbookz.com/book/129/3530.html>.
2. **Ковтун Г.Н.** Проблеми регулювання ринку фінансових послуг в Україні / Г.Н. Ковтун // Економіка і фінанси. – 2003. – № 7. – С. 15-18.
3. **Маслова С.О.** Фінансовий ринок : навч. посібн. – 4-те вид. / С.О. Маслова, О.А. Опалов. – К. : Вид-во "Каравела". – 2008. – 288 с.
4. **Ганжа Н.Н.** Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений / Н.Н. Ганжа. – М. : Изд-во "Финансы и статистика". – 2002. – 495 с.
5. **Василик О.Д.** Теорія фінансів : підручник / О.Д. Василик. – К. : Вид-во "НІОС". – 2000. – 416 с.
6. **Веклич О.** Удосконалення економічних інструментів екологічного управління в Україні / О. Веклич // Економіка України. – 2002. – № 9. – С. 65-74.
7. **Статистичний щорічник** України за 2008 рік / Держкомстат України / за ред. О.Г. Осауленко. – К. : Вид-во "Консультант", 2007. – 552 с.
8. **Статистичний зб.** "Регіони України" за 2009 рік // Держкомстат України. – К. : Вид-во "Консультант", 2009. – Ч. 1. – 412 с.

Бублык М.И., Ильчук П.Г. Развитие рынка финансовых услуг относительно возмещения техногенного ущерба

Исследован рынок финансовых услуг, с целью его усовершенствования и установления взаимосвязи между рынком финансовых услуг и техногенными убытками. Предложено для возмещения техногенных убытков сформировать систему льготных мер, направленных на стимулирование превентивных действий по защите окружающей среды.

Ключевые слова: рынок финансовых услуг, техногенные убытки, чрезвычайные ситуации.

Bublyk M.I., Ilchuk P.G. Market of financial services development is in relation to reimbursement of technogenic losses

Investigate the financial services market, with a view to improving and establishing a relationship between financial markets and the obedience of man-made damage. A man-made damages to recover form a system of preferential measures to encourage preventive action to protect the environment.

Keywords: financial services market, man-made damage emergencies.